

Nana, litna muorra

NOONÂ, LINNÂ MUORÂ

Nana, litna muorra -minitaaidâskaapi čieijee, tivtâlâš nommâ uáivild noonâ, linnâ muorâ. Magarin taggaar muorâ tobdo? Kost ton jienâ čuájá? Maht tuostâđ leđe nanos já lines, kuoskâttiđ já kuoskâttud?

Nana, litna muorra kovvee luándukoskâvuodâ, ulmuu luándulii táárbu kuoskâtmân já tobdoi čäittimân sehe suogârdállâm pääihist já vááimu saajeest. Noomâ tyehin lii taaidâr **Jouni S. Laiti**, kote vuávai minitaaidâskaapi ubâlâšvuodâ já olášutij ton taaidâtuojijđ. Tuojiij inspiraatiost ráp-taaidâr **Yungmiqu** adai **Mihkku Laiti** raahtij muusik, mon puáhtá kuldâlđ QR-koodi peht.

Sämmilii tááláštáiduu stuorrâ čáitáldâh *Eennâm kielâ* vâldidij Oulu taaidâmuseo čáitáldâhsalijđ algáivveest 2026. Siämmást *Nana, litna muorra* valmâštui Oulust já Anarist, já tot jotâ vyeliškoovlâin Oulu museo- já tiedâkuávdáá kuávlulii ovdâsvástáddâmuseopargo uássin.

Taat ravâvihko lii luodimnáál nuorttâlâškielân Oulu taaidâmuseo viermisijđoin.

Oulust cuánuimáánust 2026
Tuija Visuri, Oulu taaidâmuseo
ovdâsvástáddâmuseototkee

Nana, litna muorra -minitaidekaapin sointuva, runollinenkin nimi tarkoittaa vahvaa, lempeää puuta. Miltä sellainen puu tuntuu? Missä sen ääni soi? Kuinka uskaltaa olla vahva ja lempeä, koskettaa ja tulla kosketetuksi?

Nana, litna muorra kuvastaa luontoyhteyttä, ihmisen luontaista tarvetta koskettamiseen ja tunteiden ilmaisuun sekä pohdintaa kodista ja sydämen paikasta. Nimen takana on taiteilija **Jouni S. Laiti**, joka suunnitteli minitaidekaapin kokonaisuuden ja toteutti sen taideteokset. Teosten inspiroimana rap-artisti **Yungmiqu** eli **Mihkku Laiti** loi musiikin, joka on kuunneltavissa QR-koodin kautta.

Saamelaisen nykytaiteen suurnäyttely *Eanangiella – Maan kieli* valtasi Oulun taidemuseon näyttelysalit alkuvuodesta 2026. Samaan aikaan *Nana, litna muorra* -minitaidekaappi valmistui Oulussa ja Inarissa, ja se kiertää alakouluissa osana Oulun museo- ja tiedekeskuksen alueellista vastuumuseotyötä.

Oulussa huhtikuussa 2026
Tuija Visuri, Oulun taidemuseon
vastuumuseotutkija

Nana, litna muorra -minidáiddaskáhpe čuoddjilis, poehtalaš namma sáhttá govvidit muora luonddu konkrehtalaččat, muhto maiddáí symbolalalaččat. Mo dakkár muorra dovdo? Gos dan jietna čuodjá? Mo duostá leat nanus ja linis, guoskat ja šaddat guoskkahuvvot?

Nana, litna muorra govvida olbmo oktavuodâ lundui, su lunddolaš dárbbu guoskkahit ja ovdanbuktit dovdduidis, sihke suokkardallama ruovttu ja váimmu orrunsajis. Nama duohen lea dáiddár **Jouni S. Laiti**, guhte plánii minidáiddaskáhpe ollisvuodâ ja ollašuhtii dasa laktáseaddji dujiid. Ráp-artisti **Yungmiqu** nappo **Mihkku Laiti** gávnnai inspirašuvnna ollisvuodâs ja ráhkadii dasa musihka, man sáhttá guldalit QR-koda bokte.

Dálááigge sámedáidaga stuorračájáhus *Eanangiella* devddii Oulu dáiddamusea čájáhussáliid álgojagis 2026. Seamma áiggiid *Nana, litna muorra* -minidáiddaskáhpe gárvánii Oulus ja Anáris, ja dan luoikan vuolleskuvllaide gullá Oulu musea- ja dieđaguovddáža guovllulaš vastumuseabargui.

Davvisámegielaš rávagihppaga sáhttá viežžat Oulu dáiddamusea neahttasiidduin.

Oulus cuonomanus 2026
Tuija Visuri, Oulu dáiddamusea
vastumuseadutki

Nana, litna muorra -miničēäppōš-škaapp čuōjji, joba tiivtnallšem nõmm miärkkšââvv nânñ, tee'mes muōr. Mâkmen nâkam muōrr tâbđđai? Ko'st tōñ jiōññ čuâjji? Mâ'htt tuâstt lee'd nânñ da tee'mes, kuōskted da šōđđâđ kuōsktum?

Nana, litna muorra suei'mkrâstt luâttohttvuodâ, oummu luâđlaž taarb kuōsktumšša da tobđđji ōlmmummšša di tu'mmstōōllmōōžž pōōrtâst da vââim pââi'kkest. Nōōm tue'kken lij čēäppōšnek **Jouni S. Laiti**, kââ'tt plaanii miničēäppōš-škaapp obbvuođ da tuejji tōñ čēäppōstuâjaid. Čēäppōstuâjai inspirâ'sttem rap-artistt **Yungmiqu** le'be **Mihkku Laiti** tuejji musiikk, kââ'tt lij kuvddlemnalla QR-kood pââi'k.

Sââ'm ânn'jōžčēäppōšž jōññčuâjtōš *Jânnamkīōll* va'lddji Oulu čēäppōšmuseo čuâjtōšlōōñjid alggee'jjest 2026. Seâmma ââi'j *Nana, litna muorra*-miničēäppōš-škaapp valmštōōvi Oulust da Aanrest, da tōt jââtt vue'llškooulin Oulu museo- da tiōđkōōškōōžž vooudlaž vasttōšmuseotuâj vue'ssen.

Tât vuâ'ppōšvihkk lij laaddâmnalla nuōrttsââ'mkīō'lle Oulu čēäppōšmuseo ne'ttseeidain.

Oulust njuhččmannust 2026
Tuija Visuri, Oulu čēäppōšmuseo
vasttōšmuseotu'tkķeei

Mii ministaaidâskaapijd?

Sämmilii taiduu ministaaidâskaapi lii Oulu taidâmuseo pyevtittem sehe **Jouni S. Laiti** já **Mihkku Laiti** olášuttem ubâlâštaaidâtyeji, mii lii uáivildum vyeliškoovlâi kiävtun.

Ama luuvah taam vihko ovdil ko uápásmah ministaaidâskaapin oovtâst juávhoin. Vihko siskeeld ravvuid skaapi oovdânpyehtimist já toos uápásmist.

Väärrid ministaaidâskaapin tuárvi saje. Skaapi alodâh lii 32,5 cm, kienjâlvuotâ 29,5 cm já kobdodâh uuvсах kiddâ 42 cm já uuvсах áávuš 84 cm.

Jis tarbâšah iše tâi skaapist láá vaaijuvuodâh, vääldi ohtâvuodâ: tuija.visuri@ouka.fi, 044 703 7453

Maid taat vihko siskeeld?

Tuu kiedâin leijee vihko lii ministaaidâskaapi kevttimraavâ. Kaavnah tast tiäduid taidârijn já tuoijn sehe hárjuttâsâid já toimâmjurduid ministaaidâskaapi tarkkuustâlmân.

Hárjuttâsah láá iävtuttâsah tuoijn tarkkuustâlmân oovtâst párnáiguin. Toh hokâtteleh savâstâlmáid já jieijâs taaidâkeččâlmáid. Hárjuttâsâid puáhtá heiviittiđ juávkun hiäivulâžžân já valjiđ tain vuohâsumosijd. Tuubdah hárjuttâsâid čuovjis já ooraans ciäggusárgást.

Vihko loopâst kaavnah Säämimuseo Siida tiädulii teevstâ Tovláh eelih mist. Tast muštâluvvoo sämmilijn, sämmilii kulttuurist, Sämienâmist já sâmielâin.

Vihko lii luodimnáál tavesämi-, anarâš- já nuortâlâškielân Oulu taidâmuseo viermisiiđoin. Kaavnah QR-koodijđ jurgâlemversioid taan vihkoost.

Minitaaidâskaapin kuleh:

- Kyehti lekkâmnáál uuvssä.
- Uuvssäst čizetpeln láá **amnâščájânâsah** poccuučuárvist já suáhipäähist. Ama jiehe kuoskâ toid.
- Uuvssäst uálgispeln lii **QR-koodi Yungmiqu Vuorddân-piitán**. Puávtáh vâldiđ fiättupiergâsáin kove koodist já kuldâliđ pitá lekkâseijee liinjâ peht. Valjii, kuldâlah-uv pitá viermilaađđâmist vâi Dropbox heiviittâsâst. Viermilaađđâm ij vaađâ čáládâttâm tâi heiviittâs luodim.
- Ohtâ ciäggukeessimloová, mast lii soljo. Loová nube peln lii čuovâkove soljoost taidâr Kirsi Máret Paltto kiävtust.
- Kulmâ keessimloová, main juáhháast ohtâ tyeji: **kukse**, **kuoskâtemnáál päkki** já **puzzânijbe**.
- **Poccuučuárvipittâspellâ**, mii lii pakkajum fievidemloová alemuu syejilastikân.

Minitaaidâskaapi kevttimravvuuh

Skaapi já loovái kiedâvuššâm lii rävisulmuu pargo. Ama kiedâvušah ministaaidâskaapi várugávt. Taidâtyejeh láá rašeh ijge taid uážu kuoskâđ – spiekâstâhhân šolbâdis päkki, mon uážžu njavkkâđ muččâdávť.

Stellii ministaaidâskaapi peevdi tâi aladâs oolâ. Tarkkuustâllâđ skaapi ubâlâšvuodâstis ovdil ko lekkâvetted uuvssäid tâi älgivetted tarkkuđ loováid čihádâttâm tuoijn. Tastko skapi lii ucce, tom kalga tarkkuđ alda. Tyejiloováid puáhtá keessiđ olgos skaapist ovdâmerkân peevdi oolâ. Keevti noorviđ já luptii loová ain ton muorâoosijn.

Visásmittiđ kevttim maŋa, ete puoh uásih láá jieijâs saajeest valmâšin čuávuváid kevtteid.

Minitaaidâskaapi taidâreh

Jouni S. Laiti

Taaidâr Jouni S. Laiti (š. 1965) lii Ucjuvâst meddâl já áásá já parga Anarist. Suu tuávááš lii kietâtyejeest. Laiti lii viettim stuorrâ uási rävisulmuu eellimstis puásuituálust, jottáám luándust, kuálástâm já muorjim. Laiti taidust teivâdeh ärbivuáválii sämmilii eellimvyevi já tááláá siärváduduv sierálágán áárvuh.

Laiti viäžžá taidâlii porgâmstis jieijâs feerimijn nubástuvvee pirrâsist já huámášuumijn olmožin elimist. Suu taiduu estetiik já metodeh vuáđuduveh sämmilâš kietâtyejiáárbán.

Kienâlis kunnijâtem luándu kuáttá stivree Jouni S. Laiti, já sun tiäddut ete sun kunnijât paldâlâseellim merhâšume oovtâst pirrâsáin. Taiduinis Laiti uásálist siärvádâhlâš savâstâlmân tiäddutmáin luándu já ráhtulâšvuodâ koskâsii kaso.

Jouni S. Laiti taaidâtuojid lahtojejee teevstah láá merkkejum ravâvihkoost čuovjis vuáđu alne lejee puzzânjibijn .

Mihkku Laiti

Yungmiqu adai Mihkku Laiti (š. 2002) lii Ucjuvâst meddâl lejee sämmilâš ráp-taaidâr. Sun ovtâstit muusikstis tave ráp-muusik soundijd sehe elektronisii muusik elementijd.

Jieijâs karrieer ääigi Mihkku Laiti lii ráhtâm muusik oovtâst pegâlmâs sämiartistiguin, tegu Áilu Vallein, Amocijn já Niillas Holmbergijn. Laiti lii meiddei mieldest sust rahtum dokumentelleekooveest Revontulten räppäri (“Kuovskâsij räppár”, 2023).

Yungmiqu muusikist ovtâstuveh persovnliah já siärvádâhliih teemah, tegu tave já määdi koskâvuotâ, sämi-identiteet, sämikielâ sehe nuorâ taidâr šoddâm. Mihkku Laiti paajeed oovdân ucceeblohokulttuurist eellim koččamušâid já puáhtá oovdân čävláávuodâ jieijâs madduin.

Mihkku Laiti muusikpiitán lahtojejee teevstah láá merkkejum ravâvihkoost ooraans vuáđu alne lejee skiäručuojâtteijein .

Amnâščájánâsah

Minitaaidâskaapi uuvâst láá rasta- já kejiemieldčuopâttuvah poccuučoorvijn sehe rastačuopâttâh suávist. Taaidâr lii ávhástállâm poccuučuárvi já suávi paahijd minitaaidâskaapi taaidâtuojijn.

Päähih láá muorâruunjon šoddâm epihamâšumeh, moh pyehtih hammiđ mielâkiddiiváid já mučis kovosijd. Ama jiehk kuuskâ amnâščájánâssáid.

Tiäđuh čoorvijn

Suomâ luándust eelih maangah sorvâelleeh: soorvah, poccuuh, kavráseh já kodeh. Toid tijpáliih láá ubbâtähtičuárvih, moh šaddeh stuárádállâm várás. Iänááš šlaajâin čuárvih šaddeh tuše orásáid. Čuárvih láá koskâpuddâsih, toh kaččeh ohtii ivveest. Sajan šaddeh ain stuárráb čuárvih.

Čuárvih láá siämmáá ohtâgâslih ko suormâluodah, tain puáhtá uáiniđ ohtâgâs kievrâvuodâ, rävisvuodâ já tiervâsvuodâ. Jis kaavnah čoorvijd luándust, uážuh laavâ mielld vâldiđ taid miäldád. Poccuučuárvih láá maailm jotelumosávt šaddee tähtiaamnâs. Nuorâ poccuu čuárvi vááimus lii aalgâst times, mutâ ääigi mielld vorrâjotteem čuárvist nohá já čuárvi vááimus koorâsm. Poccuučuárvi sierâ oosijn láá sâmielâin jieijâs nomâttâsah.

Poccuučuárvipittâspellâ

Hárjuttâs puáhtá porgâđ parâluvâi tâi uccâjuávhui. Máttáátteijee piäjä poccuučuárvi pittáid peevdi oolâ, mon kuorâst uccâjuávhuh eelih vuáruluvâi čokkiimin pittáin oovtâ poccuučuárvih. Táárbu mielld kaavnah iššeen čuovâkove oles čuárvist. Juávkku siävuť pittáid ovdil ko uđđâ juávkku puátá.

Kukse

Kukse, mii lii luoddânâm, kovvee taidâr mielđ epiteivâslâšvuodâ já ráhtimkooskâstvuodâ. Vahadum kuvse ij pyevti kevttiđ algâlgâlii ulmâsis adai juuhâmlitten. Kuittâg tot lii mučis já mávsulâš täävvir. Meiddei mii ulmuuh lep mávsuliih, veikâ motomin feerip ete lep vahadum tâi epiluhostup.

Kukse tuoijum

Keččâđ video, mast kietâtyejimiäštár Ilmari Laiti stivree uáppes Sami Laiti kuvse tuoijuumist. Suogârdállâđ oovtâst vuoluupele koččâmušâid.

Maggaar lii sämmilij koskâvuodâ anneem luándoin?

Magareh tyejimudoh kuvse tuoijuumist láá?

Maht feerim tuáimá tehálâš sämmilii kietâtyejiiärbi uáassin?

Video: Säämi máttááttâskuávdáš (2011): *Doložis duddjojuvvon*

<https://www.youtube.com/watch?v=NRjMX2HPHGY>

Pišteem: 18 min. Video kielah láá tavesämikielâ já suomâkielâ, uásild tekstejum suomâkielân

Juáhháávuogâdvuodah

Luándumuorij, kuobbârij já rávhudithánnáá šadoi nuurrâm kuleh juáhháávuogâdvuodâid. Siähtálijd, jáhálijd sehe kuškâm já vierrâm muorâid kalga kuittâg tipteđ orrood.

Uápásmiđ juáhháávuogâdvuodâid:

<https://www.luontoon.fi/smn/aktiviteeteh/vandardem-and-olgon-jotteem/juahhaa-vuogadvuodah> – Siiđdoi kielah tavesämikielâ, anarâškielâ, suomâkielâ, engâlâškielâ.

Toohâđ leikkiis iskos juáhháávuogâdvuodâin:

<https://smy.fi/quizzes/jokaisenoikeudet/> – Siiđdoi kielah suomâkielâ, ruotâkielâ, engâlâškielâ.

Luándumokke

Eelliđ luándumohe aldaenâdâhân. Tutkâmušmääđhi loopâst juáhâš väljee luokan mielđ oovtâ luánduamnâs, tegu keeđgi, paaccâh tâi toijum uávsi. Tutkâđ aarnijd luokkaast já ráhtiđ tain mielâkuvviittâshuáđđoid veikâ mááláámáin tâi kággá já áárpu kevttimáin. Pyehtivetted utkâđ huáđđoid noomâid já čäälliđ tai jiešvuodâin, purrâmušvááljust já aassâmsaajeest. Mast huáđđoo pala já maid räähist? Maggaar lii ton táválâš peivi?

Kuoskâtemnáál päkki

Taan tyeje tuoijuudijnis taaidâr jurdâččij ulmuu táárbu kuoskâttiđ já kuoskâttuđ. Magarin tyeji tobdo? Maht tom puávtáččij kuoskâttiđ?

Minitaaidâskaapi nommâ Nana, litna muorra lii tavesämikielâ já meerhâš noonâ, linnâ muorâ.

Njaavhâ muu

Čokkáđ riäggás lättee oolâ. Puávtáh spejâlistiđ saaniđ videoin já luuhâđ kukkâs moddii. Kuhâstem ääigi lii lope moskodiđ čoolmijđ já njavhâdiđ jieijâs kiedâ. Máttáátteijee váldá kuoskâtemnáál päähi loová minitaaidâskaapist já piäjä tom juurrâđ ráávhust uáppei njavhâdemnáál. Ama váruttah, amas loová koččâđ kiedâst. Pákkiloová puáhtá meiddei pieijâđ peevdi oolâ njavhâdemnáál.

NJAAVHÂ MUU

Njaavhâ muu kiärásávt, njaavhâ muu korrâsávt

Njaavhâ muu čohčuv, njaavhâ ko muotâ suddá

Toopâ čoolmijđ já suvnel, uinášht nierâ vuástá teedi

Mun lam nanos já lines - tääl já ain

(Eerika Arposalo, 2026)

Soljo

Nissoon sämimááccuhân lahtojejee soljo lavgâstuvâin lii ČSV-puustavkuálus. ČSV lii sämmilii identiteet nonnim tuárjoo ciälhus: Čääiti Säämi Vuoiŋâ.

Keessimloová tuáváá kooveest čirŋâ lii taaidâr Kirsi Máret Palto kiävtust. Lavgâstuvah láá soljo uásih, tuolbâ lostiuh, moh láá ärbivuáválávt rahtum siilbâst.

Soodij maŋa sämmiliih lijjii vaarâst monättid jieijâs kielâ já kulttuur, ko sämipárnááh karttii väzzid suomâkielâlii škoovlá távjá kukken pääihist. Staatâi Sämienâmist härjuttem ruánáá kolonialism, tegu ruukitoimâm, lii hávâduttám tave luándu já sämmilij ärbivuáválijd iäláttâsâid.

Sämmiliih algii 1960-lovvoost vaattâd staatâin vuoigâdvuođâidis enâmáid já čassijd mutâ meiddei kielân já kulttuurân. Sämikielâst šoodâi nuorâ suhâpuolvâ vuáimádittee tahhee. ČSV lâi säminuorâi siskáldâs tubdâldâhsääni, siämmáámielâlij tubdâldâhmerkâ. Tot kuvvij sämmilij joskis vuástálistem. Tubdâldâh kiävttoo ain.

Mielâčáituskoolbah

Kopijist čuávuváá lehâstuv kove jyehi uáppei. Kooveest lii kevli jyehi suogârdâllâmnáál áášán. Algättid koskâjurbâdâsâst já ovdâniid olgokeevlij kulij.

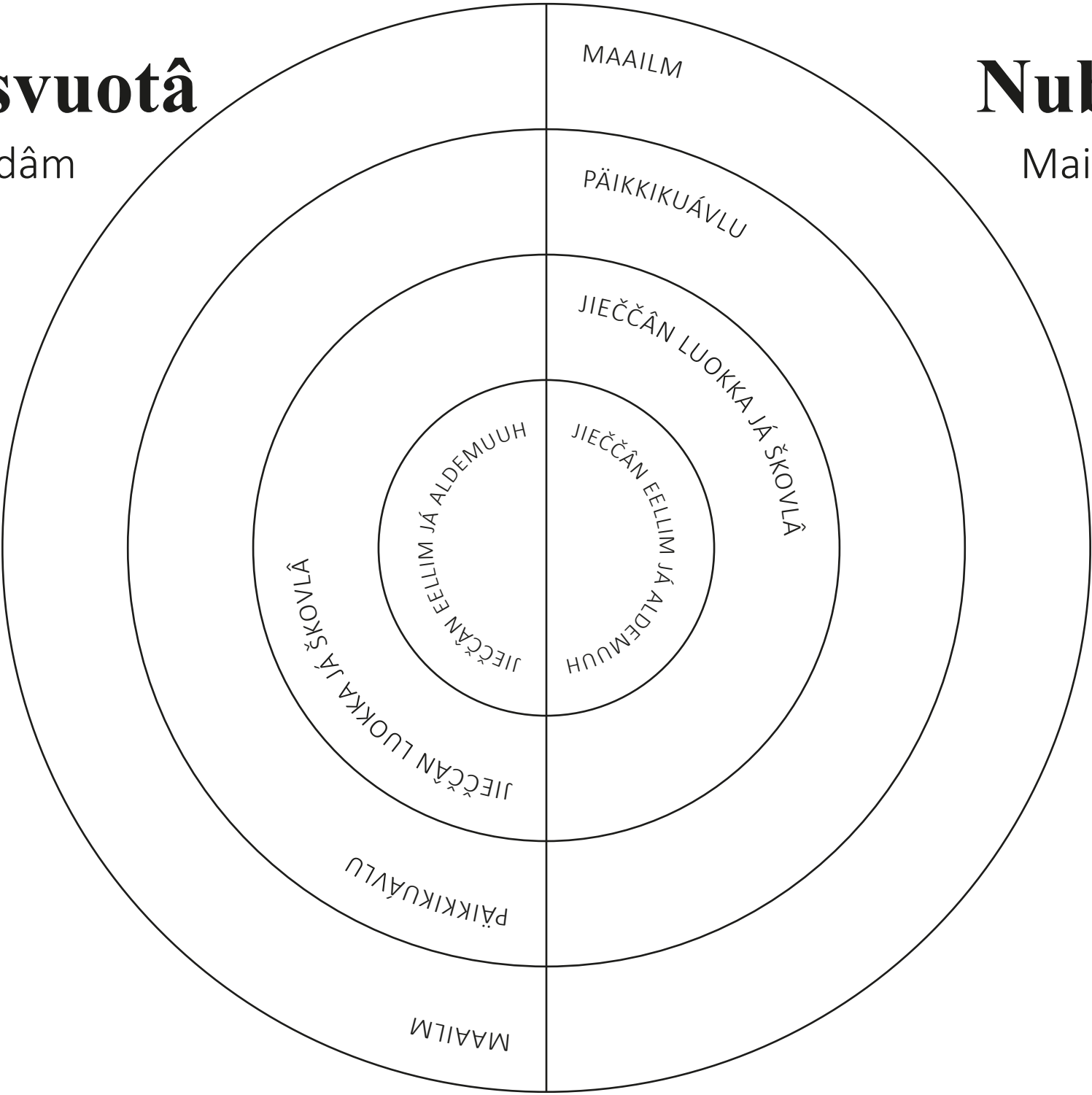
Ravvii uáppeid suogârdâllâd jyehipiäiválii aargâ. Maid sij halijdeh siäiludiđ já maid mutted? Mii muttemnáál já siäiludemnáál lii tii škoovlâst, aassâmkuávlust tâi maailmist?

Valjii mángusist oovtâ uási. Hammii jieijâd tuoivuu muáddi sáánán. Maggaar časkosceelhâ tot puávtáččij leđe já maggaar symboollâš kove toos puávtáččij heivid? Hammiistâl kove já časkoscelkkuu pápârân. Čuopâ kartonkist kietâkemâdâs stuárusii mielâčáituskoolbâ já olášut jieijâd celkkuu toos ivnepárijguin, kässiliiduiguin, teippijn já tusijguin. Kiddii loopâst koolbâ tuáhá teippijn suállum, mast koolbâ puáhtá kyeddiđ.

Pyehtivetted hammiđ tuoppimkääsist tâi njaajâst kolbâkyeddeid. Kyeddee puáhtá leđe olmooš, ellee tâi eres huáđđoo. Pyehtivetted stelliđ juávhu kolbâidiskuin luoka lasalyevdi oolâ tâi veikâ purâdemsalin.

Städisvuotâ

Maid halijdâm
siäiludidž?

Nubástus

Maid halijdâm
muttedž?

Puzzânijbe

Puzzânijbe lii timmâ, herkis já linnâ täävvir. Olmânáálhân nijbe, mon teeri lii metallist já pastel, lii ávhálâš kevttimtäävvir – tot sáttá kuittâg skainiđ suormáid haavijđ já leđe meiddei varâlâš viärju.

Puzzânijbe muštâlus

Tutkâđ vyelemuu loovást leijee puzzânijbe. Maid jurduid tijjân paajeed puuzâ já nijbe ovtâstitem? Maid puzzânijbijn puávtáččij porgâđ?

Taaidâr lii muštâlâm, ete puzzâ lii puáris puzzâčuágálduvást. Čääli kuvâttállum muštâlus puuzâst. Kost tot lii puáttám? Maht tot lii karttâm taidâr puzzânijbe uáassin?

Metamorfoos adai hämimolsom

Keččâđ, maht taaidâr lii ráhtám tyeje, mast ovtâstuveh puzzâ já nijbe. Suogârdállâđ sierâlágán hiärváás ovtâstitmijđ, moh iä eissigin soovâ oohtân.

Juáhâš väljee kyehti nubijnis spiekâsteijee täävvir tâi fáádá, main puáhtá rähtiđ mielâkiddiiváá ovtâstitem sárgumáin. Tyeje puáhtá olášuttiđ meiddei kulmâ kove ráidun, mast vuossâmuš täävvir kuuloolđ nubástuvá nubben. Koskâmuš kován šadda tävirij oohtânsuddâm muddo.

Minitaaidâskaapi muusik

Yungmiqu Vuorddán

Vuorddán (sám. *Vuárdám*) muštâl ahevušmist, ton sierâ haamijn já vuovijn pyehtid tom oovdán. Pittáást mannoje čoodâ jieijâs tobdoi kiedâvuššâm, pääihi merhâšume sehe tot, maht motomeh peeivih sätth orrood vaigâdin. Kuittâg toh-uv maneh loopâst lappâd.

Yungmiqu lii ráhtám tavesämikielâlii pitá minitaidâskaapi taidâtuojij vuáđuld. Kaavnah-uv pitá saaniin čuujootmijd taidâtuojij? Mon ellee lavluu kuulah pittäást?

Puávtáh spejâlistid saaniid videon siäinán. .

Vááimu saje

Kuldâlid QR-koodi peht kávnovejje Yungmiqu pitá. Jis halijdah, puávtáh printtid tai spejâlistid saaniid saaniid videon siäinán. Suogârdállâd vistig parâluvâi já tastoo juávkun čuávuváid koččâmušâid.

Mii soojijd lii tunjin nuuvt tehálâš, ete tom puávtáččij koččod vááimu sajeen? Moh ääših tuu mielâst taheh pääihi?

Kuovskâsij ráppár

Keččâd *Revontulten räppäri* -elleekove trailer já suogârdállâd tastmaņa čuávuváid koččâmušâid.

<https://www.youtube.com/watch?v=fYyCQhtbRyU>

Pištēm 1 min 45 s. Kielâ tavesämikielâ, tekstejum suomâkielân.

Mii tust šadda styesin? Moh agâstâlmijd tust láá niävdusijdâd?

Moin lain tuu vanhimeh tai uáppáseh láá vaiguttâm tai viggeh vaiguttid tuu valjiimáid?

Čäáli reevâ 10 ive kiäčán olssâd.

Maid tun halijdiččih mušteđ taan avveest já maid tuáivuččih 10 ive kiäčán?

Revontulten räppäri -elleekove kávnoo ubâlâžžân Yle Areenast.

<https://areena.yle.fi/1-50889482>

Pištēm 1 h 12 min. Vuálgá meddâl 1.4.2028

Vuárdám

Uáinám tuu täsničoolmijd juuvâst
 Veikâ taid ij kihheen eres huámmáš
 Kuulâm luudijd viisârdmin muorâin
 Tiäďám muu rähis jotá junáin

Meddâl muu kiedâin, kuárusvuodâst tievâm
 Mutâ kuittâg tast huoláhánnáá mun tom tiäďám
 Oho kyevti keččin tuu luus maasâd peesâm
 Mutâ ama puáďáh maasâd mun koiĵâďám

Ton puudâ tuojuum tunjin kuvse
 Peeivijd kalenderân ruossâďâm tussijn
 Vuárdám tuu tegu juovlâid uccâ páárnáš
 Kote muorâ vyelni uďďâ fiijnâ Stiga kávná

Tuojuum tunjin uďďâ puáhháá
 Siämmást ko jienâ luoddân
 Siämmást ko jienâ luoddân
 Lii kiďďâ

Teivim tuu ko lijjim epivises, oppeet
 Väädis iďedist seengâst koccáď, oppeet
 Mielâ ij ubâ piso ain fáárust
 Nievt kiävä ko ij tuárvi liihâd, oppeet

Ij lah lamaš nuuvt innig kuhes ááigán
 Spraymááláám vááimu lyevdiááidán
 Mielâst ČSV kuus peri moonâm-uv
 Kuus peri moonâm-uv

Máttááttâl tubďâď maid tun tuubdah
 Ele huolât pyehteen porgâď tom meid oovtâst
 Tom maid mun jieš oppum tobbeen mii luuptâst
 Tom maid kuáďáh maŋas kaavnah vala tuu oovďâst

Čääiti tuu jurduid, toos kiäs luátáh
 Veikâ oro väädis, te osko tot lii tuotâ
 Čálám taid saaniĵd pajas, puoh tunjin eedâm
 Kaavnah taid saaniĵd juuvâst siste puttâl

Ama puáďáh vala maasâd
 Ama puáďáh vala maasâd

Uáinám tuu täsničoolmijd juuvâst
 Kuulâm luudijd viisârdmin muorâin
 Spraymááláám vááimu lyevdiááidán

Päikki sáttá leďe meid tobbeen, kost tun jieš jieħ ubâ aasâ
 Kiännii iárrás lunne, tegu talle, jis kiinii ulmuid kiásut tuu nuuvt
 ennuv, ete oro, ete tun jieħ ubâ haaliĵd leďe kosten eres saajeest
 Nuuvt mun kuittâg kočodiččim pääiħi
 Tot saje, kost mun tuubďâm ráávhu já rähisvuodâ
 Saje, kost mun tuubďâm mun peesâm leďe eidu tot kii mun lam
 Jiemge taarbâš čaittâliď, ete mun lam kiinii eres, kote mun lam
 Joo, nuuvt mun kočodiččim pääiħi

Vuorddán

Oainnán du nástečalmmiid jogas
Vaikko daid ii giige eará fuomáš
Gulan lottiid vižardeamen muorain
Dieđán mu ráhkis johtá togain

Eret mu giedain, guorosvuodas dievan
Muhto goittot das fuolatkeahtá mun dan dieđán
Vahku guovtti geahčen du lusa ruovttoluotta beasan
Muhto amma boadát ruovttoluotta jearan

Dan botta duddjon dutnje guvssa
Beivviid kaleandarii ruksen tuššain
Vuorddán du dego juovllaid unna mánná
Gii muora vuolde ođđa fiinna Stiga gávdná

Duddjon dutnje ođđa boahkána
Seammás go jiekŋa luoddana
Seammás go jiekŋa luoddana
Lea gidđa

Deiven du go ledjen eahpesihkkar, fas
Váttis idđes seanggas lihkkat, fas
Miella ii oba biso álo fárus
Nie geavvá go ii doarvái lihka, fas

Ii leat leamaš nie šat guhkes áigái
Spraymálen váimmu fielloáidái
Mielas ČSV gosa beare manange
Gosa beare manange

Oahpahala dovdat maid don dovddat
Ále fuolat sáhtte bargat dan maid ovttas
Dan maid mun ieš ohppen doppe min lovttas
Dan maid guođát maŋos gávnnat vel du ovddas

Čájet du jurdagiid, dasa geasa luohát
Vaikko orru váttis, nu jáhke dat lea duohta
Čálán daid sániid bajás, dutnje buot dajan
Gávnnat daid sániid jogas siste boahtala

Amma boadát vel ruovttoluotta
Amma boadát vel ruovttoluotta

Oainnán du nástečalmmiid jogas
Gulan lottiid vižardeamen muorain
Spraymálen váimmu fielloáidái

Ruoktu sáhtá leat maid doppe, gos don it ieš oba ása
Gean nu eará luhtte, dego dalle, juos gii nu olmmoš
geasuha du nu olu, ahte orru, ahte don it oba háliit
leat oba gosge eará sajis
Nu mun goit gohčodivččen ruovttu
Dat báiki, gos mun dovddan ráfi ja ráhkisvuoda
Báiki, gos mun dovddan mun beasan leat justa dat gii
mun lean
lige mu dárbbas neaktit, ahte mun lean gii nu eará,
gii mun lean
Joo, nie mun gohčodivččen ruovttu

Tovlááh eelih mist

Sämmiliih – uccebloho já algâalmug nubástuvvee pirrâsist

Sämmiliih láá ohtâlâs algâpuáttimist šoddâm aalmug, mast lii jieijâs kielâ já kulttuur. Aalmug áasá vijdes, mangâtuuháát kilomeetter kobdosii kuávlust, mii kočoduvvoo Sämienâmin. Sämmiliih láá ucceeblovvoost neelji staatâ kuávlust: Suomâst, Taažâst, Ruotâst já Ruošâst. Sämmiliih láá áinoo Euroop Union kuávlun algâaalmugin tubdâstum aalmug.

Suomâ sâmiikuávlun luávdá lánuduv, Aanaar já Ucjuvvâ kieldâid sehe Laapi palgâs kuávlun Vuáčust Suáđikylâ kieldâst. Suomâ 10 000 sämmiliist paijeel peeli ääsih sämmilij päikkikuávlun ulguubeln. Sämmilij alemus poolitlâš orgaan lii Sämmitigge, mii huolât sämmilij kulttuurjieshaaldâšmist. Tave-eennâmlâš sâmisärvus vuáđuduvá jurdui oovtâ sâmiaalmugist maangâ staatâ kuávlust. Sämmiliih láá aktivliih algâaalmugij siärvusist, mii lii šoddâm maailmvijđosâš viärmádâhhân 1970-lovo rääjist.

Sämmilii kulttuurist eelih noonâ ohtâvuodâst luándun já siärvusân. Ulmuu luodah uáinojeh enâduvâst maddârij adelem nommân já mainâsin, iäge nuuvtkin fastâ pasâttâssân. Kielâ, olmooš já iäláttâs kuleh oohân: iäláttâs siäilud kulttuur, mutâ toh láá kuábáš-uv eennâm já ton pyereestvaijeem kiedâkeččeeh. Taat meerhâs täsiärvusâšvuodâ luándoin, mast váldoo tuše tot, mii tarbâšuvvoo. Sämmilij mangâčyeđe ihheed puáris eellimvyevi äštih kištottâllee eennâmkevttim vyevih turismist ruukitoimâmân. Suomâst Sämmitiggeest ij lah vuoigâdnuotâ meridiđ sämmilij ärbivuávilij kuávlun eennâmkevttimist. Sämmiláid eennâmkevttim haaldâšmist lii kuittâg koččâmuš oles kulttuurpirrâs vuáđust, mii lii siämmáá tehálâš ko sâmiikielâh já eres kulttuurärbí.

Kielâ já kulttuur

Suomâst láá kulmâ ellee sâmiikielâ, main tavesâmiikielâ luokattâlloo uhkevuálâsâžžân já anarâš- já nuorttâlâškielâ eromâš uhkevuálâsâžžân. Ko pärnááh soodij maŋa sirdojii kierdoškoovlâst suomâkielâlii škovlâlâjádâs máttááttâsân, sâmiikielâ kevttim kiäppâniij korrâsávt já uásild joba potkâniij. Sâmiikielâlâš máttááttâs vuáđuškoovlâin vuolgij joton Ucjuvvâst já Anarist 1970-lovo pelimuddoost, já tääl sämmilij päikkikuávlun vuáđuškoovlâin já luvâttuvâin finnee sâmiikielâ máttááttâs. Päikkikuávlun ulguubeln sâmiikielâ máttááttuvvoo taan räi uccáá, mutâ uáppeemeeri lii virtuaalmáttááttâs mielđ stuárumin. Sâmiikielâ iälâskitto kielâpiervâltoimâm iššijn, mast uccâ pärnáid máttááttuvvoo kielâlâvgum náálâ uhkevuálâsâš kielâ já kulttuur

Sämmilâš kulttuur sirdoo suhâpuolvâst nuubân perruu já siärvus siste njálmálâš ärbín. Kielâ, ärbivuovij, mainâsij, oskomušâi, áárvui já tááiđu sirdem álgá táválávt jo tooláá pärnivuođâst. Sämmilâš kietâtyejiärbivyei sirdá jávuttes tiäđu kulttuurist já historjâst suhâpuolvâst nuubân já tuájárist nuubân. Kietâtyeji siskeeld tiäđu luándust já luándu pirrâjoodoost, ärbivuávilijn iäláttâsâin, tiäđuist já täpikulttuurist eidsij kietâtuojij tuoijumtááiđu lasseen. Vájáldum tâi lappum kietâtuojijd já toid lahtojeeje tiätutááiđu halijdeh macâttiđ maasâd kiävtun.

Sämmilii kovemaailm ärbivyeih oleh mangâtuuháát ive tuáhá kálleesáárgustaíđu. Nube tááhust sämmilii táálâštaíđu kuávdâšlâš vaiguttejee lii kietâtyeji sehe meiddei viestârmaailm taaidâibárdâs. Tegu eres-uv taiduu suorgijn, sämmilii kovetaíđuist maangah mielâkiddiivumos tyejeh láá šoddâm taan ruossâlâsuođâ tulkkuumijn. Sâmimuusik lii onnáá peeivi siävuuttâs uđđâsist já puárâsist. Ton ruotâseh láá kienâlâsâst ärbivuávilii Suomâ kuávlun sâmimuusikist, juoigâmist, leu'ddist já livdeest. Vookaalmuusikšlaajâi lasseen sâmimuusik kávnno meiddei puoh eres muusikgenrein.

Säämi lippu

Sámieennâm káártást

Tii macâttâs minitaidâskaapist já ravâvihkoost lii
tehálâš. Ton iššijn mij agâstâllâp minitaidâskaapij
jotkuuvâšvuodâ meiddei puátteevuodâst. Mij
raportistep tyeje kevtteelovoid Museovirgádâhân. Mij
priorisistep macâttâs adelâm ohtâduvâid čuávuvâá
ministaidâskappimohheest. Takkâ tii ääigist!

Macâttâsluámáttâh suomâkielân já engâlâškielân

Rähteeh Nana, litna muorra – Noonâ, linnâ muorâ

Tiilámtyejeh

Jouni S. Laiti

Mihkku Laiti (Yungmiqu)

Vuorddán-pitá miksam já masteristem

Jiiaa

Pargojuávkku Oulu museo- já tiedâkuávdáast

Koordinistem: Tuija Visuri, Hanna-Leena Ruottinen

Muorâtyejeh já huolâttâs: Mika Siekkinen

Aamnâskonsultistem: Minna Timlin

Laserskuázurdem: Paavo Hiltunen

Teevstah: Tuija Visuri, Jouni S. Laiti, Mihkku Laiti

Pedagoglâš vuávám: Eerika Arposalo,

Laura Lampinen

Ravâvihko olgoldâshäämi: Samuli Viitasaari

Tyejikoveh: Mika Friman

Viestâdem: Sallamaari Stenberg

Konsultistem & Tovlááh eelih mist -tekstâ
(suomâkielâ, tavesämikielâ)

Säämimuseo Siida

Čuovâkoveh

Jouni S. Laiti: Kevin Francett

Yungmiqu: Vilda Simon

Kirsi Máret Paltto: Arto Liiti / Ruávinjaargâ taaidâmuseumo

Koveh láá räijejum tuáijim várás.

Jurgâlusah

Anarâškielâ: Neeta Jääskö

Nuorttâlâškielâ: Tiina Sanila

Tavesämikielâ: Juuso Valle

Vuorddán-pitá algâlgâlâšsaanij putesinčäällim já

suomâkielâ jurgâlus: Juuso Valle

Oulu taaidâ museo tiilâmtyeji 2026

Minitaaidâskappi lii finnim Museovirgâduv iŝeruudâ.

